

Bībele – mūsdienu pasaules izpratnes atslēga un veidotājs spēks

Ievads. Lūkojoties no otras puses.

Mūsu pārdomu temats ir Svēto Rakstu izšķirošais iespaids uz mūsdienu pasaules tapšanu un veidošanos. Apskatāmā temata ietvarā termins *pasaule* tiks lietots tā izcelsmes vārda, grieķu val. *kosmos*, nozīmē – kārtība, iekārta ar fokusējumu uz cilvēku pasauli jeb *sociumu* tā garīgajā un materiālajā dimensijā. Tātad mēs runāsim par Bībeli kā mūsu tagadējās dominējošās **civilizācijas** izveidotāju spēku un izpratnes atslēgu.

Ir vismaz divi veidi, kā vērtējoši aplūkot kādas civilizācijas un pasaules uzskata savstarpējo mijiedarbību un ietekmi – (1) lūkoties uz civilizāciju caur kāda dota pasaules uzskata – reliģijas vai ideoloģijas – prizmu un vērtēt to vai citu civilizācijas fenomenu atbilstību tām vai citām reliģijas vai ideoloģijas mērauklām (2), aplūkojot kādas civilizācijas garīgi materiālās izpausmes virsotnes un iezīmīgās īpatnības, raudzīties un vaicāt pēc to izcelsmes un veidošanās iemesliem tajā vai citā reliģijā vai ideoloģijā.

Šoreiz, saskaņā ar otru veidu, mēs apskatīsim mūsdienu civilizācijas dažādos fenomenus, tā sakot, – no otras puses, t.s. skatīsimies no pasaules puses – uz Svētajiem Rakstiem, lai labāk saprastu mūsu civilizācijas avotus un mehānismus, kas to veidojuši. Šo pārdomu nolūks ir apoloģētisks un praktiskais mērķis – dot kādu jaunu ierosmi, kas mudinātu kristiešus stāties pretī pasauli pārņēmušajiem maldināšanas plūdiem un palīdzētu tiem iedrošināties būt par pasaules gaismu un zemes sāli.

Lai kā mēs vērtētu globalizācijas jeb pasaules vienveidošanas procesu, tomēr nākas atzīt, ka ir kāds **globalizējošās** jeb šajā gadījumā Rietumu **civilizācijas** fenomenu kopums, kas mudina cilvēkus visā pasaulē atnest citas alternatīvās civilizācijas formas, lai iegūtu un varētu izmantot t.s. **globalizējošās** civilizācijas pārākos labumus, kas izpaužas visās dzīves jomās – zinātnē, izglītībā, tehnoloģijās, kultūrā, politikā, sociālajā jomā, medicīnā u.c.

Rietumu civilizācija iepretim citām šodien uz zemeslodes pārstāvētajām civilizācijām neapšaubāmi atklājas kā aktīvā jeb **globalizējošā civilizācija**; pārējās lielākā vai mazākā mērā ir šīs

globalizācijas ietekmei pakļautas. Rietumu civilizācijas nepārvaramais centrīces spēks pastāvīgi pieaugoši parādās tajās visās.

Rietumu izglītības sistēma un zinātne gandrīz pilnībā ir izspiedušas tradicionālo, gadsimtiem kultivēto zināšanu iegūšanas un tālāk nodošanas sistēmu par labu globālajiem Rietumu standartiem (šādam procesam, protams, mēģina pretoties kādas radikālas reliģiskas vai ideoloģiskas grupas, taču arī tām īsti nav alternatīva pozitīva piedāvājuma – viņas ir tikai “pret!”).

Ar globālo izglītības un zinātnes sistēmu nesaraucjami cieši saistītas ir arī augstās tehnoloģijas, kas nodrošina augstu industrializācijas un iepriekš neiedomājama darba ražīguma līmeni, kas savukārt rada arī nebijušu un agrāk neiedomājamo dzīves, komforta un iespēju līmeni – mēs varētu droši sacīt, ka šobrīd mēs dzīvojam pasaules vēstures Pļaujas svētkos. Arī visa rietumnieciskā lamātāji, zāķātāji un apkarotāji, ieskaitot t.s. “garīgos austrumus”, kas vienmēr sevi pozicionējuši kā “garīgi pārākus” un imūnus pret Rietumu industrializāciju, merkantilismu un materiālismu, ir visā pilnībā metušies Rietumu civilizācijas “patērēšanas un tehnoloģiju atvarā” – Japāna, Indija, Ķīna, Singapūra, Malaizija un daudzas citas Āzijas valstis ir kļuvušas par tipiski industriālām valstīm, kas bieži vien demonstrē visai agresīvas industriālās ekspansijas iezīmes, “aprijot ar visām iekšām” stabilus un kādreiz spēcīgus Rietumu industrijas flagmaņus. “Garīgie” austrumi, kas reiz uzskatīja materiālo pasauli tikai par ilūziju, ir strauji – vienas paaudzes dzīves laikā – sasnieguši Rietumiem svešas materiālo labumu patērēšanas un pārtērēšanas, merkantilisma un alkatības dzīles. Arī tie, kas nostājušies uz kara takas, lai iznīcinātu šo Rietumu globālo ietekmi pasaulē, labprāt bauda Rietumu civilizācijas piedāvātos labumus, nereti pat daudz intensīvāk nekā rietumnieki paši. Arī savā cīņā pret rietumiem viņi aktīvi un prasmīgi izmanto Rietumu radītos augsto tehnoloģiju sasniegumus, nevis savas civilizācijas ietvarā radītos līdzekļus.

Kultūras ziņā notiek līdzīgi. Dienvidaustrumāzija ir kļuvusi par lielāko tradicionālās Rietumu kultūras patērētāju. Rietumnieku operas un baleta teātri, simfoniskie orķestri un virtuozu kori un slaveni dziedātāji sapulcina Dienvidaustrumāzijā neredzēti plašas auditorijas un pļauj nebijušus honorārus Singapūrā, Šanhajā un Makao. Tas pats notiek arī masu kultūras jomā. Zīmīgi, ka viņi grib ne vien patērēt, bet arī masveidā producēt tradicionālās Rietumu kultūras vērtības – ierakstot *jūtībā* kāda rietumu komponista pazīstamu skaņdarbu, krietna daļa, ja ne lielākā, visu līmeņu izpildītāji būs dažādu vecumu japāņi, korejieši, ķīnieši utt. Turklāt tāpat kā Rietumos, muzikālā izglītība ir kļuvusi par neatņemamu jaunatnes izglītības sastāvdaļu. Ķīniešu, korejiešu, japāņu mūzikas skolu bērni spēlē Mocartu, Bahu, Hendeli, Čaikovski...

Arī politikā un sociālajā jomā Rietumu civilizācija demonstrē grūti pārvaramu centrīces spēku – Rietumu sociālie un politiskie modeļi izplatās pavisam atšķirīgās kultūras un civilizācijas vidēs. Un daudzviet tas pavēris arī jaunas iespējas evaņģēlija pasludinājumam un baznīcas izveidei kādreiz nekristīgās tautās.

Protams, globalizācijas gandrīz vai apokaliptiskās ainas aprakstu varētu turpināt arī tālāk, taču pirmajā pietuvinājumā aprobežosimies ar acīmredzamu faktu – aplūkojot daudzās līdzās pastāvošās civilizācijas, kas gadu simtiem ir savstarpēji konkurējušas un ilgus gadus simtus ir bijušas diezgan līdzīgas savās iespējās un spējās, šodien varam secināt, ka tieši kristīgā Rietumu civilizācija pēdējos dažos gadsimtos ir veikusi tik neaptveramu izrāvienu un lēcieni, un ir izrādījusies tālu priekšā un pāri visiem pārējiem. Vēl vairāk, – *kristīgie* Rietumi ir izrādījušies gatavi un labprātīgi ar šī izrāviena augļiem dalīties ar kādreizējiem konkurentiem, tā veidojot vienotu, globālu pasaules telpu.

Neapšaubāmi, ka šajā vietā varētu rasties likumsakarīgs jautājums: *Ko par šādu globalizāciju un īpaši tās blaknēm saka Bībele? Kā to vērtēt? Kurp tas viss ved?* Taču šoreiz mēs pievērsīsimies citiem jautājumiem: *Kā tas bija iespējams?* un: *Kā tas izveidojās?*

Jēzus Kristus – pestīšanas vēstures centrālā ass, pestīšanas vēsture – pasaules vēstures mugurkauls

Jāņa atklāsmes grāmatas 5. nodaļā mēs lasām par to, kā tiek atvērts no abām pusēm aprakstīts rakstu rullis jeb opistogrāfs ar septiņiem zīmogiem, kas visdrīzāk simbolizē Dieva noteikto pasaules vēstures gaitu. Neviens – ne debesīs, ne virs zemes, ne zem zemes – nevarēja šo ārkārtīgi nozīmīgo rakstu rulli paņemt no Dieva rokas un nevienam nebija pienācīgas autoritātes atvērt tā septiņus zīmogus, kā vienīgi Jēzum Kristum.

Ar zīmogu atvēršanu iesākas Atklāsmes grāmatas pravietiskais vēstījums par pasaules vēstures gaitu līdz pat Kristus otrreizējai atnākšanai un Pēdējai tiesai. Tādējādi, ar savu nāvi un augšāmcelšanos dāvājis cilvēkiem pestīšanu, Kristus tiek atklāts kā pasaules vēstures iniciētājs, īstenotājs un virzītājs pretī Dieva noliktajam mērķim. Tāpēc pasaules vēsture nevar tikt adekvāti saprasta ārpus Dieva dāvātās pestīšanas Kristū apjausmas. Var sacīt, ka pasaule nav tik daudz *multiidejiska* un *plurālistiska*, kā to mēģina iegalvot postmodernisti, cik *monistiska* un *kristocentriska*. Mūsu turpmākais apskats to ilustrēs.

Mēs redzam, ka Dieva virzītais un Svētajos Rakstos atklātais pasaules vēstures *scenārijs* ir saistīts ar dažādu civilizāciju veidošanos. Pasaules vēstures virzība ir civilizēta – no Ēdenes dārza līdz Jauno Jeruzalemi. Turklāt mēs saprotam, ka **mūsdienu civilizācija nozīmē ne tikai kādu politiski un ekonomiski augsti organizētu kopā dzīvošanas veidu, kas izplatās plašā ģeogrāfiskā areālā un ko apvieno kopēja vēsture, reliģija un kultūra, bet arī noteiktu kopējo zināšanu un spēju progresējošu attīstību, lai tādējādi dažādās civilizācijas gara un materiālās izpausmes formās iespējami realizētos cilvēkam un visai sabiedrībai Dieva dotais potenciāls.**

Ielūkojoties vēsturē vēriņāk, nevar nepamanīt, ka cik vien tālu senatnē sniedzas mūsu skats, daudzās pagātnes un tagadnes civilizācijas – gan sen izzudušās, gan vēl aizvien esošās – it kā mīņājas uz vietas. Ar visu savu augsto organizētību, kolosālo cilvēku resursu potenciālu, zināšanām, tehniskajām iemaņām, garīgumu, morāli un atšķirīgajām reliģijām un ideoloģijām tās itin kā eksistē ārpus laika. Proti, tām ir gan sava vēsture (izcelsme, izaugsme, ziedu laiki un noriets), gan noteikts ģeogrāfiskais varas izplatības areāls, taču laiks ir itin kā apstājies – šīs civilizācijas var vienu no otras šķirt gadu simti un tūkstoši, bet starp viņām nav principiālas atšķirības, vismaz tādas, ko mēs varētu saistīt ar attīstību un virzību pretī tā civilizācijas potenciāla realizācijai, ko Dievs cilvēkam devis! Tās ir kā pļavas ziedi, kas izaug, uzzied un novīst – un tā katru gadu no jauna. Ziedi ir tādi paši kā iepriekš!

Turklāt līdz noteiktam laikam valdošais vispārējs priekšstats par sākotnējo, seno “zelta laikmetu” parāda pašu seno cilvēku dzīves izjūtu, kas ir diametrāli pretēja mūsējai. Ja mēs šodien pilnīgi skaidri apzināmies, ka nekad agrāk cilvēki nav dzīvojuši tā, kā mēs dzīvojam šodien, nekad visā vēsturē civilizācijas sasniegumi un cilvēkiem sniegtie labumi nav bijuši tādi, kā šodien. Zinātne, tehnoloģijas un vispārējais dzīves līmenis neaptverami pārsniedz visu, kas vien bijis pasaules vēsturē. Senā cilvēka dzīves izjūta ir pilnīgi pretēja – nekas nesniedz līdz tam, kas reiz bija senatnē.

Šādu izpratni par civilizāciju degradāciju laika gaitā apstiprina arī Bībele. Mums labi zināmajā ķēniņa Nebūkadnecara sapņu tēlā (Dan. 2) – pasaules senās lielvaras nomaina viena otru lejupejošā secībā: zelts – sudrabs – varš – dzelzs – dzelzs jaukta ar māliem. Tā vien šķiet, ka vēstures gaitā civilizācijas it kā mīņājas pie starta līnijas, bet skrējieni tā arī neuzsāk. Vēsture atkārtojas cikliski atkal no jauna, bet šī, ja tā drīkst sacīt, neproduktīvā mīņāšanās ar laiku apdzēs entuziasmu un aizvien vairāk tās nogurdina.

Kā tas kļuva iespējams, ka tieši kristīgā civilizācija ir varējusi salauzt mūžseno sālamanisko rezignāciju: *Kas jau ir bijis, tas atkal būs, kas jau ir noticis, tas atkal notiks – nekā jauna nav zem saules. Saka par kaut ko: redzi, tas ir jauns! – Bet tas bija jau laikos, kas bija pirms mums.* (Māc. 1:9–10)? Arī attiecībā uz vēsturi un civilizāciju spēkpilni parādās Jēzus vārdi: *Es esmu Alfa un Omega, Pirmais un Pēdējais, Sākums un Gals!* un: *Redzi, es visu daru jaunu!* (Atkl. 22:13; 21:15) Tiešām, vēl šajā grēka pasaulē kristīgā civilizācija ir spējusi sasniegt ko pilnīgi jaunu un nebijušu!

Bibliskā pasaules aina – mūsdienu Rietumu civilizācijas pamats

Lai varētu izgatavot kaut vai visvienkāršāko priekšmetu, mūsu priekšstatiem par lietu rašanos un to dabu, ir jābūt atbilstošam realitātei. Cilvēku domās var iemānot visfantastiskākie priekšstati un pasaules uzskati, kas var likties ļoti gudri, taču, ja tie neatbilst realitātei, tie paliek tikai neproduktīvi iedomu tēli.

Neliels piemērs (ar smaidu). Teorētiski būtu iespējams un pieļaujams uzskats, ka automobiļi uz zemes rodas tādējādi, ka marsieši ar īpašiem lidojošiem šķīvīšiem pilnmēness naktīs tos nogādā uz zemes un vienkārši atstāj tos uz šosejām. Taču sekojot šādai teorijai par automobiļu izcelsmi, diez vai būtu iespējams tikt pie kaut jēl viena automobiļa.

Protams, mūsdienu Rietumu civilizācija nebūtu tiešā veidā salīdzināma ar automobili, taču zināma līdzība tur ir. Civilizāciju veidojošais pamatelements vienmēr ir bijis t.s. pasaules uzskats jeb priekšstats par realitāti jeb esību. Šis priekšstats var būt skaisti un saskanīgi izteikts gudros stāstos – vai tie būtu reliģiski mīti, vai zinātniskas teorijas, vai filozofiskas refleksijas. Tomēr, ja šāds priekšstats neparāda savu produktivitāti brīnišķīgā, priecīgā un atklāsmes pilnā saspēlē starp šiem stāstiem un reālo pasauli, ko šie stāsti palīdz **progresējoši** (aizvien vairāk) saprast un izmantot – gan tehnoloģijās, gan cilvēku dzīvēs – tad šāds priekšstats pilnīgi noteikti nav atbilstīgs esībai.

Tas gan nav traucējis rasties un ilgstoši pastāvēt augsti organizētām un varenām civilizācijām, kas ir varējušas ar saviem sapņiem un fantāzijām pastāvēt pat daudzus gadsimtus, taču tās nav varējušas radīt ko principiāli jaunu, kas varētu šo civilizāciju pietuvināt patiesas civilizācijas būtiskajai iezīmei – realizēt to potenciālu, ko katram cilvēkam un visi cilvēcei kopumā Dievs reāli devis.

Šo kolosālo Dieva doto potenciālu vairāk vai mazāk cilvēki ir apjautuši arī senatnē, un šo nojausmu vienmēr ir pavadījusi apziņa, ka šis potenciāls ne tuvu netiek realizēts, bet visbiežāk paliek sapņu līmenī. Šo potenciālu skaidri atklāj un parāda tieši kristīgā civilizācija, kuras ietvarā vispārdrōšākie senatnes sapņi un fantāzijas – par septiņjūdžu zābakiem, lidojošajiem zirgiem jeb pegaziem, lidojošiem paklājiem, burvju spoguļīšiem un citām tamlīdzīgām pasaku lietām – ir jau krietnu laiku kā pārspēti.

Šobrīd var sacīt, ka galvenā tehnoloģiju attīstības problēma ir nevis: *kā sasniegt to ko gribas?* bet gan: *ko vēl varētu gribēt?* – šķiet, ka vienīgie tehnoloģiju ierobežojumi ir laiks, resursi un radošas fantāzijas trūkums. Tas parāda, ka kristīgās civilizācijas pamatā ir pasaules aina un uzskats, kas atbilst visai Dieva radītajai esībai. Tas īpaši atklājas kristīgās civilizācijas universālismā, – visas citas civilizācijas un kultūras, pat pašas primitīvākās, ļoti ātri spēj pārņemt un adaptēt kristīgās civilizācijas tehnoloģisko un sociālo instrumentāriju un izmanto to, – reizēm pat krietni intensīvāk un produktīvāk, nekā paši kristīgās civilizācijas radītāji.

!!! – Īpaši te būtu jāatzīmē, kādreiz tā saukto, visprimitīvāko tautu pārstāvji, kas visai ātri spēj sekmīgi iekļauties Rietumu civilizācijas aprītē. Un nevis tikai tādējādi, ka cilvēki, kuru tēvi un tēvu tēvi vēl nupat kaili dzīvojās pa mūža mežiem un nepazina dzelzi, tagad pieraduši lietot ledusskapi un veļas mazgājamo mašīnu, spēj sekmīgi lietot internetu, braukt ar auto vai vadīt lidmašīnu, bet šo civilizāciju pārstāvji ar *Harvardas*, *Oksfordas*, *Jēlas* vai citu vadošu universitāšu zinātniskajiem grādiem veido to jaunattīstības valstu spožo zinātnieku plejādi, kas sekmīgi darbojas līdz Eiropas vai Amerikas izcilākajiem zinātniskajiem prātiem. – Tas ir kārtējais spilgtais apliecinājums tam, ka šodien

pārspīlēti uzpūstais un visur izplatītais *Evolūcijas* pasaules uzskats un pasaules aina ir neadekvāti un fantastiski. Bez jēlkādas evolūcijas, vienas paaudzes laikā – tikai ar Rietumu izglītības palīdzību vien – afrikāņu vēl nesen primitīvo tautu, Gvinejas papuas vai Austrālijas aborigēnu izcelsmes cilvēki kļūst par zinātniekiem un pasaules vadošo universitāšu profesoriem; tas ir skaļš plīķis sejā evolucionistiem ar visām viņu rasu teorijām, nacismu un etnisko augstprātību, kas tiešā veidā izriet no evolūcijas teorijas neadekvātās pasaules ainās. Mēs redzam, ka cilvēki, neatkarīgi no rases vai tautības, ir apveltīti ar Dieva dāvāto spēju un inteligences kopumu. Taču tikai universālā kristīgā civilizācija un Bībelē pamatots pasaules uzskats dod nepieciešamo pamatu, lai šis cilvēces potenciāls varētu realizēties.

Jāatzīst, ka realitātei atbilstīgā kristīgās civilizācijas pasaules aina, kas ir visas mūsdienu kultūras, zinātnes un tehnoloģiju pamatā, nav radusies tāpēc, ka kristieši būtu gudrāki vai cītīgāk domātu par esības lietām. Droši vien pasaules vēsturē būtu grūti atrast gudrāku, vērīgāku, neatlaidīgāku un savā prātā organizētāku cilvēku, kā “visu zinātņu tēvs” (pareizāk – *daudzu maldu tēvs*!) – pagāņu filozofs Aristotelis. Nekristieši daudzkārt ir parādījuši pārāku domu dziļumu, izdomu un attapību, nekā kristieši, taču tas nav ļāvis tiem izveidot produktīvu civilizāciju tādā nozīmē, kā iepriekš runāts. Radīt realitātei atbilstīgu pasaules ainu nav pa spēkam nevienam cilvēka prātam pašam; tā arī kristīgās civilizācijas pamatā esošo pasaules uzskatu jeb ainu nav radījis cilvēka prāts, bet īpaša Dieva atklāsme, kas mums dota Bībelē.

Protams, kā vēsture to parāda, nepietiek ar to, ka Bībele ir, un to pat lasa. Vienmēr ļoti svarīgs un aktuāls paliek diakona Filipa jautājums etiopiešu augstmanim: *Vai tu arī saproti, ko tu lasi?* (Apd. 8:30) Mēs labi redzam, ka kristīgā civilizācija vismaz pirmos 15 savas pastāvēšanas gadsimtus arī, tāpat kā visas citas civilizācijas, itin kā “mīņājās uz starta līnijas” un ne ar ko daudz nebija priekšā citām sava laika civilizācijām. Tikai sākoties t.s. modernajam laikmetam, kas sakrīt ar Reformāciju, veidojas tas lielais izrāviens, kuru mēs labi pazīstam kā Rietumu civilizācijas būtisko atšķirību.

Sakritība ar Reformāciju nav nejauša. Ar Reformāciju pamatā noslēdzas Bībeles lielo patiesību ilgstošais izpratnes un apzināšanās process, kas iesākās laikā pēc apustuļiem, sasniedza savu pirmo lielo kulmināciju baznīctēvu un lielo ekumēnisko koncilu laikmetā – šajā laikmetā tika apjausts un skaidri noformulēts tas, ko Bībele liecina par Dieva dabu, Trīsvienību, Kristu un Viņa nopelnu jeb Dieva pestīšanas darbu Kristū. Īsumā varētu sacīt, ka tika noformulēta atbilde uz jautājumu: *Ko Dievs ir darījis cilvēku labā kā Radītājs, Pestītājs un Svētdarītājs?* Taču vēl aizvien neskaidra palika atbilde uz jautājumu: *Kā mēs varam šo Dieva darbu iemantot savai pestīšanai un dzīves svētībai?* Pati Svētā Evaņģēlija būtība vēl bija stipri aptumšota ar pagāniskiem ieskatiem par pestīšanas iegūšanu, pildot baznīcas noteiktos “labos darbus” vai saņemot pestīšanu kā algu par kādiem cilvēka paša nopelniem, vai arī iemantojot to ar visu svēto un Jaunavas Marijas aizbildniecību un palīdzību.

Tikai Reformācija ar savu skaidro, Bībelē pamatoto izpratni par attaisnošanu Dieva tiesas priekšā mūžībā vienīgi no Dieva žēlastības, kas cilvēkiem tiek brīvi dāvāta vienīgi Kristus nopelna dēļ, un ir saņemama vienīgi caur dzīvu ticību, ļāva saprast visu pestīšanas namturību, ko Dievs Bībelē atklājis. Tam līdzī sāka veidoties arī Rakstiem atbilstīga izpratne par cilvēku, sabiedrību un visu pārējo Dieva radību.

Acīmredzot ar šo teoloģisko atziņu kaut kas ļoti būtisks un fundamentāls bija atradis savu vietu kopējā realitātes ainā un varēja sākties brīnišķīgā, priecīgā un atklāsmes pilnā saspēlē starp šo jauniegūto izpratni par realitāti un Dieva radīto pasauli, ko šī jauniegūtā izpratne palīdz aizvien vairāk saprast, praktiski izmantot un pārveidot – gan tehnoloģijās, gan cilvēku dzīvēs. Šādu radošu un auglīgu priekpilnas atklāsmes pilnu saspēli sauc par zinātņi.

Modernās zinātnes rašanās

Zinātnes vispārēja definīcija: Īpaša cilvēku darbības joma, kurā tiek radītas un pamatotas jaunas teorētiskās atziņas, veikta to apkopošana, sistematizēšana, kā arī meklētas iespējas, kā teorētisko pētījumu rezultātus izmantot praksē.¹

Šī vispārīgā definīcija diemžēl neparāda atšķirību starp patiesu zinātņi un pseidozinātņi jeb zinātnisko sektantismu. Ar šo definīciju mierīgi varētu sadzīvot arī alķīmija, astroloģija, ufoloģija, numeroloģija un citas tam līdzīgas “zinātnes”. Šobrīd mēs neuzstādīsim mērķi uzlabot šo definīciju, bet tikai atzīmēsim, ka pat šajā definīcijā mēs redzam mazliet neveiklu mājienu uz divām zinātnes daļām, kas atrodas ļoti ciešā saistībā – **fundamentālo zinātņi**, kas formulē vispārējos fundamentālos pamatlikumus un **pielietojamā zinātņe**, kas fundamentālās zinātnes virzīta un koriģēta ir reizē gan praktiskā ieguvuma nesēja, gan fundamentālo atzinumu patiesuma kritērijs.

Lai gan bieži tiek norādīts, ka fundamentālajai zinātņei nav obligāti jābūt saistītai ar praktiska labuma gūšanu, taču diezgan skaidrs ir tas, ja kāda fundamentālās zinātnes teorija vai hipotēze izrādās savā praktiskajā pielietojumā neproduktīva vai nederīga, tad šāds zinātniskums būtu visai apšaubāms. Uzskatāmi tas parādās mūsdienu dabaszinātņū – ķīmijas, fizikas, bioloģijas u.c. – kontekstā, kas ir parādījušas savu atbilstību Dieva radītajai pasaulei ar neaptverami ražīgu ieguldījumu Rietumu civilizācijas materiālās kultūras radīšanā.

¹ LZA, Akadēmiskā terminu vārdnīca. Mazliet citādu definīciju piedāvā viensējuma LVV: *Vēsturiski izveidojies atziņu kopums, kas aptver dabas, sabiedrības un domāšanas attīstības likumus un to izmantošanas metodes*. Wiki: **Наука** — сфера человеческой деятельности, направленная на выработку и систематизацию **объективных знаний** о действительности. Основой этой деятельности является сбор **фактов**, их постоянное обновление и **систематизация**, критический **анализ** и, на этой базе, **синтез** новых знаний или обобщений, которые не только описывают наблюдаемые **природные** или **общественные** явления, но и позволяют построить причинно-следственные связи с конечной целью **прогнозирования**. Те **теории** и **гипотезы**, которые подтверждаются фактами или опытами, формулируются в виде **законов природы** или **общества** (*Yaiumxed A. H.* Избранные работы по философии. М.: Прогресс, 1990. 716 с.).

Dažādās sastopamās zinātnes definīcijas parasti ignorē faktu, ka zinātne un tās teorijas var pastāvēt tikai kādas noteiktas pasaules ainas ietvarā un patiesībā ir šīs pasaules ainas determinētas jeb nosacītas. Protams, var saprast vēlmi veidot zinātnes pamatā esošo fundamentālo pasaules ainu ar pašas zinātnes palīdzību: faktu apkopošanu, analīzi, vispārinājumiem, sintēzi, cēloņu un seku sakarību noteikšanu, prognozēšanu, eksperimentālu pierādīšanu, dabas un sabiedrības likumu formulēšanu (*Alfred North Whitehead*). Tomēr tas nav līdz šim bijis iespējams (lai kā šo faktu vēlētos noklusēt vai noliegt atsevišķi zinātnieki). Acīmredzams un pašu zinātnieku (piem., S.Hokings) atzīts ir arī fakts, ka šodienas zinātnes lielā krīze ir saistīta ar pilnīgu nespēju izveidot un aprakstīt vienotu pasaules ainu, kurā iekļautos zinātnes likumi un teorijas.

Ir acīmredzams, ka zinātne pati nevar iztikt bez kādas aprioras pasaules ainas, bez *metateorijas*, kas varētu harmoniski kopsavilkt zinātnes faktus. Mūsdienu zinātnes pamatā ir likta pasaules aina jeb *metateorija*, kas bija pamatota Bībelē un tās izpratnē – ne tikai adekvātā Bībeles teksta izpratnē, bet arī adekvātā Bībeles teoloģijas izpratnē. Koperniks, Tiho Brahe, Galilejs, Ņūtons, Mendelejevs, Lomonosovs, Mendelis u.c. bija dziļi ticīgi cilvēki, viņi nebija tikai nomināli kristieši, bet dziļa ticības ceļa gājēji un kopēji (jāņem vērā, ka tanī laikā tas nemaz nebija tik pašsaprotams, tā bija viņu apzināta izvēle un vispārējai tā laika ticības vienaldzībai pretējs ceļš).

Galilejs (1564. gada 15. febr., Pizā – 1642. gada 8. janv.) – bija dedzīgs kristietis un uzskatīja, – ja jau daba ir Dieva radīta, tad tā ir jāpēta un jāstudē tāpat kā Dieva vārds – Bībele. Viņš uzstādīja ambiciozu mērķi – izzināt Dieva Radītāja nodomu. Šādu pieeju rada laba kristīga loģika: Tā kā pasauli ir radījis viszinošs un visugudrs Dievs un šis Dievs ir pēc sava tēla un līdzības radījis arī cilvēku un devis viņam saprātu, tad cilvēkam ir iespējams saprast Dieva darbus pasaulē. Galilejs saprata, ka pamatojoties dažos vienkāršos un loģiskos principos, ko izdevies nojaust, izprast un eksperimentāli apstiprināt ielūkojoties radībā, var izsecināt ļoti daudz, jo Dievs visā radībā licis vienotus likumus. Tā tika ielikti mūsdienu zinātnes teorētiskie pamati, pēc, kuriem vēl gadusimtiem ilgi vadījās zinātnieku nākamās paaudzes. Turklāt šīs likumības tūdaļ varēja arī izmantot praktiski – drīz vien tika izgatavoti pulksteņi ar svārstu, hronometri ar balansa atsperi, termometri, ar tvaiku darbināmas ierīces.

Spilgts mūsdienu zinātnes pamatlicēja piemērs arī ir Īzaks Ņūtons (25 декабря 1642 года — 20 марта 1727 года), kas, būdams dziļas ticības cilvēks, ir sarakstījis ļoti daudzus teoloģiskus traktātus. Viņu varētu uzskatīt par ļoti nopietnu Bībeles tekstu izcelsmes pētnieku un komentatoru, kas sarakstījis komentārus par daudzām VD un JD grāmatām un atsevišķiem notikumiem; viņa komentāri par Dāniēla un Jāņa atklāsmes grāmatām ir tulkoti vairākās valodās. Ņūtons līdz ar Galileju var tikt uzskatīts par kreacionisma pamatlicēju, un šinī ziņā viņa idejas dziļi ietekmēja lielāko vairumu vēlāko

laiku zinātnieku.² Ieklausieties viņa vārdos: “Radītājs piešķir Dievišķajai gudrībai (Sofijai) cirkuli un dod skici – principus, pēc kuriem tiek rasēts visuma plāns.” Savas dzīves nogalē Ņūtons pilnībā nodevās teoloģijai.

Zīmīgi, ka vēlākajos laikos materiālisti un ateisti par savas mācības lielāko panākumu uzskatīja, nevis kādu viņu mācībā balstītu jaunu zinātnes atklājumu vai tehnoloģiju rašanos (kas nemaz tā arī neradās), bet uzsvēra materiālismu kā nozīmīgu ideoloģisku pretsparu Ņūtona un viņa sekotāju pārlicēbai par zinātnes ciešo saikni ar reliģiju. Pirmie jauno laiku zinātnieki, kas lika stiprus pamatus mūsdienu zinātnei ar tās tehnoloģijām, visi kā viens varēja parakstīties zem vārdiem: *Tavs vārds ir manu kāju spīdeklis un gaišums uz maniem ceļiem.. Kad kļūst izprotami Tavi vārdi, tie apgaismo un dara vientiesīgos gudrus.* (Ps. 119:105, 130)

Mēs varam pavisam noteikti sacīt, ka ne vien Rietumu literatūra, māksla, arhitektūra, mūzika un citas Rietumu kultūras būtiskās izpausmes, bet arī zinātne ir “nonākusi pie mums no kristīgās Baznīcas altāra” (R. Feldmanis) un ir cieši saistīta ar dievišķo atklāsmi Bībelē. Kāda tad ir šī saistība?

Zinātnes rašanās priekšnoteikumi

Lai cik pašsaprotama cilvēces iezīme arī neliktos zinātne, taču zinātnes fenomens piemīt vienīgi Rietumu civilizācijai. Tas, protams, nenozīmē, ka zinātnes pazīmes nevarētu atrast kādās citās augsti organizētās civilizācijās (atsevišķus izcilus prātus, sarežģītas tehnoloģijas utt.), tomēr jāievēro, ka atsevišķu, spontāni radušos fenomenu kopumu mēs vēl nevaram saukt par zinātņi.

Mūsdienu zinātnes rašanās laikā līdztekus kristīgajai civilizācijai pastāvēja gan primitīvās, t.s. mežoņu kultūras, gan pagānisms ar saviem daudzajiem dieviem, gan budisms (ar daudziem dieviem un bez Dieva vispār), gan islāma civilizācija, gan jūdu kultūra, taču zinātne radās tieši kristīgajā ietvarā. Apskatīsim, kāpēc zinātne, iespējams, neradās alternatīvo civilizāciju ietvarā.

○ Zinātnes rašanās neiespējamība maģiskajās jeb t.s. primitīvajās kultūrās

Iemesls: dabas spēku garīgošana (panpsihisms) un manipulēšana ar tiem caur garu jeb dēmonisko pasauli; tas nepieļauj sistēmisku fiziskās pasaules izzināšanu un pētniecību.

² Вавилов С. И. Исаак Ньютон. М.: Наука, 1987. стр. 192–200 (Творец вручает Премудрости циркуль и дает предначертания — «принципы», но которым и вычерчивается план вселенной. [...]Можно проследить длинную череду философов и ученых, усвоивших и развивших религиозные мысли и взгляды Ньютона к XVIII и XIX вв., поэтому с исторической точки зрения нельзя не считаться с огромным влиянием Ньютона и в этом отношении. Соединение примитивного механического материализма с деизмом стало стандартом для очень многих естествоиспытателей XIX в. Родоначальником такого мировоззрения (хотя и не в столь грубой и примитивной форме) был несомненно Ньютон, и преодоление его — великая победа диалектического материализма, устранившего, в частности, «неизменность природы» и связанный с нею «первый толчок» ньютоновой схемы.)

○ **Zinātnes rašanās neiespējamība panteismā un politeiskajās jeb pagāniskajās reliģijās, kam ir raksturīgs panteisms.**

Iemesls: dabas spēku un matērijas dievišķošana un pielūgšana (Radītāja vietā likta radība; Rm.1) – tas nepieļauj zinātnisku pētniecību (dievišķo nedrīkst zinātniski pētīt un nevar ar to eksperimentēt); turklāt trūkst vienotas pasaules ainu un mērauklas, ko dara iespējamu ticība Dievam Radītājam.

○ **Zinātnes rašanās neiespējamība matērijas nolieguma apstākļos (budisms, gnosticisms).**

Iemesls: matērija ir tikai ilūzija un ļaunums, tādēļ tā nav vērtā, lai to zinātniski pētītu vai to pētīt būtu ļauni.

○ **Zinātnes rašanās neiespējamība sektantiskos monoteiskos novirzienos**

Iemesls: Bībeles dievišķās atklāsmes noliegums vai nepareiza izpratne neļauj izveidot pasaules ainu, kas būtu pietiekami atbilstīga realitātei

Bībeles pamatprincipi, kas padara zinātņi iespējamu

1. Dievs ir visa Radītājs no nekā (*creatio ex nihilo*; 2. Mak. 7:28: “.. *paskaties uz debesīm un zemi un, redzēdams visu, kas tur ir, saproti, ka to radījis Dievs no nekā*, un tāpat ir radusies cilvēku cilts.”)

Dievs visu radījis no nekā ar savu Vārdu, kas pieder Dieva paša būtībai, jo ir Dievs (Jņ. 1: “1 *Iesākumā bija Vārds* (λόγος), un Vārds bija pie Dieva, un Vārds bija Dievs. 2 Tas bija iesākumā pie Dieva. 3 *Caur Viņu viss ir radies, un bez Viņa nekas nav radies, kas ir.*”); secinājums – radītās pasaules pamats ir Dievā, un šis pamats ir garīgs, nevis fizikāls;

!!! Nekas – vislabākais materiāls, vārds – vislabākais instruments

(visprecīzākais, visproduktīvākais, visspēcīgākais)

2. Šo pasaules dievišķo garīgo pamatu var izprast vienīgi caur atklāsmi (“Jo ticībā mēs noprotam, ka pasaule ir radīta Dieva Vārda spēkā, ka no neredzamā cēlies redzamais.” Ebr 11:3) un šī atklāsmē ir arī pamats zinātņei, kas radusies uz Bībeles pamata.

3. Tā kā radības pamatā ir vārds, kas to rada un uztur (2. Pēt. 3:5, 7: “vecos laikos *debesis un zeme ir cēlušās Dieva vārda spēkā* (τῶ τοῦ θεοῦ λόγῳ).. *Bet tagadējās debesīs un tagadējo zemi glabā un uztur tas pats vārds* (τῶ αὐτοῦ λόγῳ)”, tad šī ar vārdu radītā un ar vārdu uzturētā pasaule ir ar vārdiem saprotama (domas – arī ir vārdi!!!), ar vārdiem izsakāma un aprakstāma– jo zinātņe nav tikai iekšēji priekšstati vai zināšana, bet īpaši – šo priekšstatu zināšanu “ietērpšana vārdos”; valodas nozīme (zinātnes epistemoloģija: !!!)

4. “Un Vārds tapa miesa un mājaja mūsu vidū, un mēs skatījām Viņa godību, tādu godību kā Tēva vienpiedzimušā Dēla, pilnu žēlastības un patiesības.” (Jņ. 1:14)– Tas, ka Dievišķais vārds, caur kuru un uz kuru radītas visas lietas, tapa cilvēks –Kristus – , tas parāda arī radītā cilvēka īpašo statusu (!cilvēks radīts pēc Dieva līdzības. Gen. 1:27)

– no tā izriet arī cilvēka principiālā spēja intelektuāli saprast un verbāli izteikt radīto pasauli, atklāt tās noslēpumus un izmantot tos praktiski; valoda kā Dieva dota, **zinātnes pirmais precedents** – dzīvnieku nosaukšana vārdā (1. Moz 2:19: *Tad Dievs Tas Kungs veidoja no zemes ikvienu lauka zvēru un ikvienu putnu gaisā un pieveda tos pie cilvēka, lai redzētu, kādā vārdā viņš tos nosauks, un, kā cilvēks nosauktu ikvienu dzīvu radījumu, tāds lai būtu tā vārds. 20 Un cilvēks nosauca vārdā visus lopus, visus putnus gaisā un visus lauka zvērus, bet viņš neatrada palīga, kas viņam atbilstu.*” – ! – **klasifikācija, pētniecība, analīze, secinājumi**)

5. Dieva pavēle cilvēkam: pakļaut pasauli un to pārvaldīt– zinātnes un tehnoloģiju leģitimācija.

Tad Dievs sacīja: "Darīsim cilvēku pēc mūsu tēla un pēc mūsu līdzības; tie lai valda pār zivīm jūrā un pār putniem gaisā, un pār lopiem, un pār visu zemi un visiem rāpuļiem, kas rāpo zemes virsū." (Gen. 1:26)

– t.i., – cilvēks tikai daļēji iekļaujas dabā, jo ar īpašu Dieva dotu uzdevumu ir izcelts tai pāri.

1. tēze: Mūsdienu zinātne ir radusies ciešā saistībā ar pasaules ainu, kas pamatota Bībelē; tā ir viņas saknes un spēka avots.

2. tēze: Šādi radusies zinātne nav tikai dažādu teoriju kopums, kas attiecas vienīgi uz domājamo jeb ideju pasauli, bet ir pierādījusi sevi praksē ar bagātīgu tehnoloģiju klāstu.

3. tēze: Tikai tad, kad vārdos izteiktā pasaules aina jeb metateorija ir atbilstoša reālajai pasaulei, tā var kļūt par pamatu realitātei atbilstošai un produktīvai zinātnei.

4. tēze: *Tas, ka mūsdienu zinātnes rašanās pamatā ir Bībelē pamatota pasaules aina un tā ir apliecinājusi savu tehnoloģisko produktivitāti, apstiprina Bībelē pamatotas pasaules ainas atbilstību realitātei.*

5. tēze: *Tādu zinātnisku teoriju radīšana materiālās pasaules skaidrošanai, kas nav pamatotas Bībeles principos, padara zinātni sektantisku un tehnoloģiski neproduktīvu; tas atklāj šādu teoriju neatbilstību reālajai pasaulei.*

Šī tēze prasa īpašus paskaidrojumus mūsdienu kontekstā. Mēs dzīvojam laikā, kad kreacionisms, kas ir cieši likts mūsdienu Rietumu zinātnes pamatā, un ar kuru saistīti visi zinātnes tehnoloģiskie sasniegumi bez izņēmuma, ir nobīdīts pie malas un nereti tiek zākāts kā nezinātnisks pasaules uzskats. Mūsdienu zinātnes paradigma ir saistīta ar kādu modernu materiālistisku *metateoriju*, ko sauc par Evolūciju vai “Lielo Blikšķi”, kas veidojusies kā ideoloģisks pretmets kreacionismam jeb Bībelē pamatotam uzskatam, ka pasauli radījis Dievs.

Daudzi cilvēki uzskata, ka šī teorija, kas ir tapusi par visplašāko “zinātnisko” paradigmu, ir radusies tikai zinātniskas pētniecības rezultātā un tai vismaz nav nekāda sakara ar reliģiju (kas daudzu t.s. izglītoto ļaužu acīs ir tumsonība). Jāatzīmē, ka šāds uzskats ir mīts, kas neatbilst vēsturiskai patiesībai. Neparastā kārtā arī evolūcijas teorijas izcelsmes vieta ir baznīcā...

Ieklausīsimies kādā apgalvojumā: „*Visā, kas rodas uz mūsu zemes, valda augšup ejošas formas un spēki. Organizācijas forma pilnveidojās no akmens līdz kristālam, no kristāla līdz metāliem, no metāliem līdz augiem, no augiem līdz dzīvniekiem, no dzīvniekiem līdz cilvēkam; attīstības gaitā dažādojās dzīvo būtņu spēki un tieksmes, līdz beidzot visi šie spēki un vēlmes tik vispusīgi apvienojās cilvēka tēlā, cik vien viņš bija spējīgs ietvert tos sevī. Virkne turpinājās līdz cilvēkam un pie tā apstājās; mēs nezinām nevienu būtņi, kas būtu pilnīgāka par cilvēku, kas būtu daudzveidīgāk un smalkāk darināta, — cilvēks iemieso sevī augstāko veidojumu, kāds spējis attīstīties uz mūsu Zemes.*”³

Kā jums šķiet, kurš ir sacījis šos vārdus un ar plašu vēzienu ieskicējis tādu evolūcijas ainu, kas aptver dzīvo un nedzīvo dabu pastāvīgā augšupejas virzībā? Ieklausieties vēlreiz: *Organizācijas forma pilnveidojās no akmens līdz kristālam, no kristāla līdz metāliem, no metāliem līdz augiem, no augiem līdz dzīvniekiem, no dzīvniekiem līdz cilvēkam!!!* Šodien neviens pat vispārdrōšākais evolucionistu sapņotājs nevarētu tik brīvi runāt par evolūciju neorganiskajā dabā. Par evolūciju dzīvajā dabā – to vēl varētu, bet nedzīvajā – par to evolucionistiem ir tikai viena vai pusotra pusčukstus izteikta hipotēze! Turklāt šie vārdi ir sacīti tad, kad Darvinam (1809–82) “vēl nebija ola izdēta”.

³ *Ideju vēsture Latvijā*, 197. lpp.

Šos vārdus nav sacījis kāds dabaszinātnieks, kas būtu nonācis pie saviem secinājumiem ilgstošu zinātnisku pētījumu un rūpīgu eksperimentu rezultātā, bet gan kāds racionālisma laikmeta mācītājs, bīskaps un filozofs, kura vārds ir īpašā veidā saistīts ar Rīgu un Biķeru draudzi, kuras mācītājs šobrīd ir jūsu pazemīgais kalps, – Johans Godfrīds Herders – modernā progresisma utt., utt., tēvs (titulu un goda apzīmējumu sarakstu varētu turpināt visai gari...

Lai gan viņš bija teologs, šī ideja viņa galvā neradās rūpīgu Svēto Rakstu studiju rezultātā, jo svētie Raksti nebija viņa pārlicības pamats. Savā atvadu sprediķī no Rīgas 1769. gada 28. maijā viņš saviem klausītājiem ar lepnumu sacīja, ka nav tos pārāk apgrūtinājis ar Svēto Rakstu citēšanu. Domājams, ka arī sevi pašu viņš nebija pārāk ar Svētajiem Rakstiem apgrūtinājis. Visai iespējams, ka Herdera progresisma ideja radās, vērojot tehnisko progresu, kas viņa dzīves laikā jau bija vareni *ieskrējies*. Iespējams, ka viņš bija iedomājies, ka progress, kas norit visapkārt, ir tik dabisks, ka droši vien ir pašas dabas būtiskā izpausme. Progress bija viņam aizmiglojis acis un... viņš nolika progresu Dieva vietā (viņa idejiskie sekotāji Dieva vietā nolika – evolūciju).

Lai gan progresisma *metateorijā* pilnībā bāzētā evolūcijas mācība neatbilst klasiskajiem zinātniskuma principiem – tā nav eksperimentāli pierādīta, vēl vairāk, uz evolūcijas iepriekšpieņēmumiem balstītie centieni radīt jaunas sugas, jaunus augu un dzīvnieku veidus ir skandalozi izgāzušies (piem., *lisenkovisms*), tomēr publiskajā telpā evolucionistu pseidozinātniskā valoda turpina skanēt un piepildīt visu zinātniski populāro jomu. Nav zinātnisku pierādījumu nedz evolucionistu pasludinātajam visuma vecumam, nedz ir kaut vai teorētiski atrasts un pamatots kāds evolūciju virzošs spēks, nedz ir rasti kādi arheoloģiski apstiprinājumi dzīvnieku un augu šķietamajai evolūcijai un, pats galvenais!!! – **izslavētās evolūcijas mācības tehnoloģiskā produktivitāte ir “apaļa nulle”!!!** Pamatojoties evolūcijā nav radīta **neviens tehnoloģija!!** Ja jau “*visā, kas rodas uz mūsu zemes, valda augšup ejošas formas un spēki*” (Herders), tad tam taču kaut vai vienā, vismazākajā lietiņā būtu jābūt redzamam, jūtamam un lietojamam vairāk kā 200 gadu laikā, kopš šī ideja ir izteikta.

Tas parāda, ka evolūcijas teorija nav zinātniska, bet ideoloģiska. Ne jau velti uz tās bāzes ir radušies divi šausminoši ideoloģiski virzieni – nacisms un komunisms! – bet vairāk nekas! Neskatoties uz to, tikai retumis atskan zinātnieku iebildumi pret evolūcijas sapņojumiem, jo zinātne vēl aizvien ir šīs ideoloģijas gūstā. Galu galā izvēle taču ir starp diviem vairāk nekā pretējiem pasaules uzskatiem – viens ir pamatots Dieva esamībā un viņa atklāsmē, otrs – Dieva un viņa atklāsmes noliegumā. Lai cik nelogisks visādā ziņā arī nebūtu Dieva noliegums, daudzi (arī zinātnieki) tajā ir iestrēguši. Bezdievīgā pasaule grib baudīt tos civilizācijas labumus, ko caur kristīgo ticību Dievs dāvājis pasaulei, bet negrib pakļauties Dievam, jo – **ja Dieva nav, tad visu drīkst!** (*Dostojevskas zemniecīņš*). Un: **ja Dieva nav, tad paldies Dievam!, bet, ja Dievs ir, tad – nedod Dievs!** (*cits Dostojevskas zemniecīņš*) Šīs

Dostojevska zemnieciņu “prātulas” tad arī ir īstā atbilde uz jautājumu kāpēc evolūcijas mācība tik ļoti tiek atbalstīta un angažēta.

Vienīgi laika, nevis argumentu trūkuma dēļ neturpinot evolūcijas mīta dekonstrukciju, mēs pievērsīsimies pēdējai kopsavilkuma tēzei, kas izriet no iepriekš sacītā:

6. tēze: Bibliskajā teoloģijā pamatota un realitātei atbilstīga pasaules aina ir radījusi tehnoloģiski auglīgu zinātņi, bet sektantiskā teoloģijā pamatota pasaules aina ir radījusi neauglīgu zinātnisko sektantismu.

Citi Rietumu civilizācijas labumi

Tas, ka cilvēki var kaut ko atklāt un izgatavot vēl nav viss. Vēl ir jāgrib ar to dalīties un nodot to kopējam labumam. Ja tā var teikt, tieši šajā apstākļi atklājas viens no Rietumu civilizācijas galvenajiem aspektiem. Pastāvīgais atgādinājums mīlēt savu tuvāko kā sevi pašu un meklēt citu cilvēku labumu arī ir viena no raksturīgākajām kristīgās civilizācijas iezīmēm.

Kāds piemērs – porcelāns un fajanss. Vēl 18. gs. sākumā fajanss un porcelāns bija Ķīnas monopols. Izstrādājumi burtiskā nozīmē bija zelta cenā un greznoja imperatoru, firstu un citu aristokrātu kolekcijas. Protams, Eiropas valdnieki sen kāroja uzziņāt porcelāna noslēpumu, bet ķīnieši to nebija ar mieru atklāt. Par porcelāna noslēpuma atklāšanu ārzemniekiem draudēja nāves sods.

Arī Saksijas kūrfirsts Augusts II Stiprais, kas karoja ar Zviedrijas ķēniņū Kārli XII un šis karš prasīja lielus līdzekļus, kāroja atklāt porcelāna noslēpumu. Viņš ar varu, gluži kā gūstekni, turēja alķīmiķi Johannu Frīdrihu Bētgeru (Böttger, Johann Friedrich (1682-1719)), kas 1708. gadā beidzot atklāja porcelāna noslēpumu un 1710. gadā tika nodibināta porcelāna manufaktūra Meisenē. Kopš tā laika porcelāns savu izcilo īpašību dēļ ir guvis tik plašu izplatību un kļuvis tik pieejams, ka neviens moderns mājoklis civilizētā pasaulē nav iedomājams bez porcelāna traukiem, fajansa izlietnēm un klozetpodiem.

Līdzīgus ir stāsts par vējdzirnavām un ūdens dzirnavām, kas arī nav radušās kristīgās civilizācijas ietvarā, bet tikai pateicoties kristīgai vēlmei atvieglot līdzcilvēku smago darbu, tās ir kļuvušas par galveno viduslaiku tehnoloģiju, ar kuras palīdzību tika malti graudi, darbinātas dažādas ierīces, pārvietotas smagas kravas. Austrumos, kur vēja un ūdens dzirnavas sāka izmantot vispirms, tās neguva plašu izmantojumu darba mehanizācijā. Pagānu domāšana bija vienkārša – kāpēc to darīt? Lai sievas maļ un vīri cilā smagumus! Toties vēja enerģija tika izmantota, lai grieztu t.s. lūgšanu dzirnavas. Tiešām dīvaina dievbijības forma. – Ja kristīgie vēja un ūdens spēkam uzticēja veikt smagākos darbus, lai cilvēkiem vairāk atliktu laika citiem pienākumiem, t.s. arī lūgšanām un izglītībai, tad pagāni uzskatīja, ka labāk, lai cilvēks strādā, bet mašīna lai lūdz! – un tā līdz pat šodienai.

Indiešu kristīgais apoloģēts Višals Mangalvadi šo kristīgās civilizācijas aspektu izceļ īpaši. Visa mūža garumā vērojot *hindu* mentalitāti, viņš izbrīnīts konstatē, ka indiešiem bieži vien nav ne mazākās vēlmes uzlabot citu cilvēku dzīves apstākļus un mehanizēt viņu ikdienu. Pat tur, kur ir elementāri vienkārši ievilkt primitīvu ūdensvadu vai elektrību, tiek lietots pavisam vienkāršs arguments: kādēļ to darīt? Ko tad darīs sievietes un bērni, ja viņiem vairs nebūs jānes ūdens no upes un jānes malka no meža? Lai dara, kas viņiem pienākas!

Kaut kas būtu sakāms arī par Rietumu politiskās dzīves modeļiem. Jau sākotnēji Bībelē mēs redzam kādu būtisku atšķirību starp Dieva tautas izpratni par valdītājiem un pagānu priekšstatiem par saviem ķēniņiem. Pagānu imperatori un valstu valdnieki tiek uzlūkoti kā dievišķas personas, kuru autoritāte ir absolūta un neapstrīdama. Ēģiptes faraoni, Romas, Ķīnas vai Japānas, acteku vai inku imperatori pieprasīja sev reliģisku pielūgsmi. Citiem vārdiem sakot – viņu ķēniņi bija dievi zemes virsū.

Dieva tautai bija citādi – nevis ķēniņš bija dievs, bet Dievam bija jābūt Ķēniņam pār cilvēkiem, bet cilvēku iedibinātā ķēniņa vara Dieva tautā bija saistīta ar novēršanos no Dieva un pievēršanos elkiem pēc citu tautu parauga: *“Tad visi Israēla vecaji sanāca kopā un devās pie Samuēla uz Rāmu. Un viņi tam sacīja: “Redzi, tu esi kļuvis vecs, un tavi dēli nestaigā tavos ceļos, tādēļ iecel mums tagad ķēniņu, kas lai mūs tiesā, kā tas ir visām tautām.” Tas Samuēlam nepatika, it īpaši, kad viņi teica: dod mums ķēniņu, kas lai mūs tiesā. Un Samuēls pielūdza To Kungu. Tad Tas Kungs sacīja Samuēlam: “Paklausī tautas balsi, dari visu, ko tie tev sacīs. **Nav jau viņi tevi nicinājuši, bet tie ir gan Mani atmetuši, lai Es vairs nebūtu viņu ķēniņš.** Tā viņi ir arvien rīkojušies, sākot ar to dienu, kad Es tos izvedu no Ēģiptes; **līdz pat šai dienai tie Mani ir atstājuši un kalpojuši citiem, svešiem dieviem; tā nu viņi arī tev tagad dara.**” (1 Sam.8:4–8)*

Varbūt tāpēc Vecajā Derībā var lasīt tik daudz kritikas un Dieva taisnās tiesas spriedumu par ķēniņiem un valdniekiem, kā nevienā revolucionāru un komunistu grāmatā!

Lai gan Jaunā Derība pieprasa paklausību valdniekiem kā Dieva kalpiem, kas palīdz uzturēt kārtību šajā pasaulē, tomēr tika novilkta stingra robeža: Dievam pienākas vairāk klausīt kā cilvēkiem (Apd. 4:19) un: *dodiet ķeizaram, kas ķeizaram pieder, un Dievam, kas Dievam pieder* (Mt. 22:21). Arī kristīgajiem valdniekiem, kas valdīja “no Dieva žēlastības” bija apziņa, ka virs viņiem ir Dievs, kas prasīs no viņiem norēķinu: “Kungi, kā tas ir pareizi un taisnīgi, tā dariet saviem kalpiem; jūs zināt: arī jums ir Kungs - debesīs” (Kol. 4:1). Vergi un to īpašnieki bija tapuši Kristū brāļi un māsas, kas Dieva priekšā ir vienādi, un tautība, dzimums vai sociālais statuss nedevisa nekādas priekšrocības, jo: *Ticībā uz Jēzu Kristu jūs visi esat Dieva bērni, jo jūs visi, kas esat uz Kristu kristīti, esat ietērpti Kristū. Tur nav ne jūda, ne grieķa, tur nav ne verga, ne brīvā, tur nav ne vīrieša, ne sievietes – jūs visi esat viens Jēzū Kristū.* (Gal. 3:26–28) Turklāt Jēzus bija devis pilnīgi jaunu paradigmu: *Ķēniņi valda pār tautām;*

un tie, kam vara pār tām, tiek saukti par labdariem. Bet jūs tā ne. Lielākais no jums lai top kā mazākais, un galvenais lai ir kā kalps! (Lk. 22:25–26)

Šāda pieeja ir radījusi daudz reālistiskāku attieksmi pret Dievam tīkamas sabiedrības veidošanos un valsts varu, tā radot pamatu arī mūsdienu Rietumu politiskajai paradigmai, ko pārņēmis vairums valstu arī ārpus Rietumu civilizācijas. Protams, ka šāda attieksme neuzvarēja sabiedrībā uzreiz, taču mēs varam ieraudzīt, ka sakumā tā aizsākās kristīgā draudzē, bet vēlāk ieviesās arī politiskajā dzīvē. Jau no pašiem sākumiem kristīgajā draudzē mēs redzam nevis no apkārtējās pasaules pārņemtu autoritatīvas pārvaldes modeli, bet skaistu un brīnišķu kristīgās tautvaldības veidu, ko apustuļi ar prieku un mīlestību svētīja (Apd. 6). No tā radās skaidra izpratne, ka valsts un sabiedrība kalpo Dieva godam, nevis ķēniņa godam.

Bībeles vārdi arī politiskā ziņā ir izrādījušies vareni ik reizi, kad cilvēki ir ņēmuši tos nopietni. Reizēm pat tad, kad šie cilvēki nav bijuši kristieši, viens Kristus sacītais vārds ir varējis pārvērst pat veselu tautu dzīves.

Satriecošs šīnī ziņā ir Gandija un Indijas neatkarības cīņu piemērs. Gadu simtiem ilgi Indija bija britu impērijas kolonija un visi neatkarības centieni tika nežēlīgi apspiesti. Taisni jābrīnās, kā nelielā saujiņa britu, varēja tik ilgi turēt savā varā tolaik pasaulē lielāko tautu. Pat tad, kad pret britiem sacēlās *sipaji* – vietējo tautu algotņi, kas, bruņoti ar angļu ieročiem, dienēja koloniālajā armijā, saujiņa britu palika uzvarētāji, bet sacelšanās tika nežēlīgi apspiesta. Neviens tā neienāda angļus, kā indieši, taču tie nevarēja tikt vaļā no saviem *kakla kungiem*.

Pienāca 20. gadsimts. Anglijā izglītojies jauns jurists – indietis Gandijs – redzēdams, apspiešanu daudzajās britu kolonijās, saprot, ka šo milzīgo netaisnību nevar uzvarēt ar vardarbīgu spēku, jo tas radīs tikai jaunu netaisnību un vardarbību. Gandiju bija tik ļoti uzrunājis Kristus Kalna sprediķis, ka, nebūdams kristietis, viņš uzskatīja to par augstāko ētisko mācību pasaules vēsturē. Jēzus vārdi *Bet es jums saku: nestājieties pretim ļaunumam; ja kāds tev sit pa labo vaigu, tam pagriez arī otru* kļuva par ierosmi Gandija uzsāktajai nevardarbīgās cīņas veidam par Indijas neatkarību.

Gandija sekotājus, kas piedalījās šādās nevardarbīgās manifestācijās, nežēlīgi sita un piekāva, daudzi gāja bijā vai tika sakropļoti, bet cilvēki, Gandija iedrošināti, nepretojās un grieza otru vaigu, kā Jēzus to bija sacījis. Pasaulē vēsturē nekas tāds nebija pieredzēts, pasaule ar aizmācību elpu sekoja līdz šiem notikumiem. Kristīgā pasaule ar kaunu un sajūsmu noraudzījās uz pagāniem, kuri bija nopietni ņēmuši Pestītāja vārdus, ko kristīgie tik bieži nebija ņēmuši vērā.

Var sacīt, ka tas bija Jēzus, kas indiešiem galu galā dāvāja brīvību. Un atkal paradokss – tauta, kas bija tik spilgti bija pieredzējusi Jēzus vārdu milzīgo spēku, iemantojusi brīvību, izstūma Jēzu no sava vidus, pasludinot kristietību par imperiālisma un koloniālisma ideoloģiju!!!